

GUÍA D'ESTUDI I EXERCICIS

**IMPOST SOBRE LA RENDA DE LES
PERSONES FÍSQUES:**

RENDIMENTS D'ACTIVITATS ECONÒMIQUES

Dra. Montserrat Casanellas

RENDIMENTS D'ACTIVITATS ECONÒMIQUES

1. CONCEPTE I CARACTERÍSTIQUES

D'acord amb l'art. 27.1 LIRPF són rendiments d'activitats econòmiques els derivats de l'organització o ordenació per compte propi, de mitjans de producció i recursos humans o d'un d'ambdós, amb la finalitat d'intervenir en la producció o distribució de béns i serveis. En particular, es consideren activitats econòmiques les activitats empresarials i l'exercici de professions lliberals, artístiques i esportives.

Existeixen dos **trets característics** bàsics d'aquestes activitats:

- a) **Ordenació per compte propi dels factors de producció:** existeix una organització per compte propi, fet que ens permet diferenciar aquests rendiments dels derivats del treball personal, en els que existeix una dependència o en els que el treball es realitza per compte aliè.
- b) **Assumpció d'un risc econòmic pel titular de l'activitat:** el benefici o la pèrdua generada per l'activitat serà assumida pel propi titular de l'activitat.

Tanmateix, el fet que s'entengui que una determinada activitat genera rendiments d'activitats econòmiques té importants **conseqüències jurídiques** que afecten al contribuent que les duu a terme. En concret:

- En primer lloc, caldrà tenir en compte que és possible que existeixin **béns afectes a l'activitat econòmica**, uns béns que són amortitzables i les despeses atribuïbles als quals resulten deduïbles per a la determinació del rendiment net de l'activitat.
- En segon lloc, el contribuent que obté aquest rendiment té al seu abast **diferents mètodes de determinació** dels rendiments: estimació directa normal, estimació directa simplificada i estimació objectiva.
- En tercer lloc, el contribuent titular de l'activitat econòmica queda obligat al compliment de determinades **obligacions de caràcter formal**, obligacions que varien segons quin sigui el règim de determinació de la base imposable pel que hagi optat.
- Finalment, l'empresari o professional queda obligat a realitzar uns **pagaments fraccionats** que varien segons quin sigui el mètode de determinació de la base imposable utilitzat pel contribuent. Tanmateix, quan les corresponents rendes siguin rebudes per professionals, els

respectius pagadors estaran obligats a practicar una **retenció** a compte que, amb caràcter general, és del 15% de l'import íntegre de la retribució satisfeta.

2. PATRIMONI EMPRESARIAL I PATRIMONI PARTICULAR: AFECTACIÓ I DESAFECTACIÓ DE BÉNS

Determinar l'afectació i desafectació de béns a l'activitat econòmica del contribuent és fonamental ja que només resultaran deduïbles per a la determinació del rendiment de l'activitat econòmica aquelles **despeses que corresponguin a béns afectes**.

2.1. REQUISITS

Amb caràcter general, per tal que un element patrimonial es consideri afectat a l'activitat econòmica és imprescindible que es compleixin un seguit de **requisits**:

- a) En primer lloc, cal que es tracti de **béns necessaris per al desenvolupament de l'activitat**. En aquest sentit, la LIRPF considera que són necessaris els següents béns:
 - o Els immobles en que es desenvolupa l'activitat del contribuent;
 - o Els béns destinats a serveis econòmics i socioculturals dels treballadors. En termes generals, es tracta dels béns que, sense contribuir directament a l'obtenció dels rendiments, són utilitzats per a la prestació de serveis socials als treballadors, com ara instal·lacions esportives, locals, sales socials, etc.
 - o Qualsevol altre element patrimonial que sigui necessari per a l'obtenció dels corresponents rendiments.
- b) En segon lloc, cal que els béns estiguin **degudament inscrits en els llibres i registres de béns** que resulten obligatoris per als empresaris i professionals. En cas contrari, es presumirà que es tracta de béns no afectes, tot i que aquesta presumpció podrà ser desvirtuada aportant les proves que així ho acreditin.
- c) Finalment, cal que es tracti de **béns que s'utilitzin, de forma exclusiva, en el desenvolupament de l'activitat**.

Tot i ser aquesta una característica fonamental dels béns afectes, cal tenir en compte que existeixen un seguit **d'excepcions** que la matisen de forma important. En concret, quan es tracti de béns que siguin *utilitzats de manera simultània per a les activitats econòmiques i per les necessitats privades* del contribuent s'entendrà que existeix afectació en els següents supòsits:

- o Quan es tracti de **béns divisibles**, només es considerarà afectada la part que realment sigui utilitzada per a l'activitat;

Exemple:

Imaginem que el contribuent és advocat i disposa d'un immoble que utilitza en part com a vivenda habitual i en part com a despatx professional.

Donat que és possible identificar la part que es destina a cadascun dels usos – per exemple, mitjançant els metres quadrats de superfície destinats a un i altre ús – es podrà determinar de forma clara quina és la part de l'immoble que està afectada al desenvolupament de la corresponent activitat professional del contribuent.

- o Quan la utilització del bé per a satisfer les necessitats privades tingui **caràcter accessori o sigui notòriament irrellevant**, s'entendrà que es tracta d'un bé afecta a l'activitat econòmica en la seva totalitat.

D'acord amb l'art. 22.4 RIRPF, s'entén que l'ús per fins privats és accessori o irrellevant quan l'ús per a fins personals es realitza en dies i hores inhàbils durant els que s'interromp l'exercici de l'activitat econòmica.

*Cal tenir en compte, però, que aquesta excepció **no és d'aplicació als vehicles automòbils de turisme**, motocicletes i embarcacions esportives. En relació a aquests béns, el seu ús privat mai té la consideració d'accessori i notòriament irrellevant per la qual cosa qualsevol ús dels mateixos per a fins particulars, per insignificant que pugui ser, exclourà la seva consideració com a béns afectes.*

Tot i això, hi ha determinats vehicles que, per les seves pròpies característiques, constitueixen una excepció a l'anterior afirmació. Es tracta, en essència, dels camions, dels turismes destinats a l'ensenyament de la conducció a autoescoles o als vehicles destinats a ser llogats per tercers.

2.2. TRANSMISSIÓ DE BÉNS AFECTES

L'art. 28 LIRPF regula el règim aplicables a les transmissions de béns o drets afectes al patrimoni empresarial o professional.

D'acord amb aquest article, les rendes obtingudes amb la transmissió de béns i drets afectes a l'activitat econòmica del contribuent no s'inclouran dintre del

rendiment net de l'activitat sinó que es qualificaran com a guanys o pèrdues patrimonials. En conseqüència, la seva quantificació s'haurà de realitzar atenent les normes específiques previstes a la llei per als guanys i pèrdues patrimonials.

2.3. CANVIS D'AFECTACIÓ

L'art. 28.3 LIRPF regula el tractament fiscal que cal aplicar als canvis d'afectació dels béns que són titularitat del contribuent, això és, a l'afectació de béns que fins llavors integraven el seu patrimoni particular o bé a la inversa, això és, a la transferència cap al patrimoni privat del subjecte de béns que fins llavors havien estat afectats a la seva activitat econòmica.

En aquest context són dues les previsions que cal tenir en compte:

- o Per una banda, l'afectació o desafectació de béns no constitueix una alteració patrimonial. Per tant, quan es produeix un canvi d'afectació no ens trobarem davant un guany o pèrdua patrimonial sinó simplement d'un canvi de destí d'un bé que segueix integrant el patrimoni del subjecte passiu.
- o Per altra, s'entendrà que no ha existit afectació quan el contribuent transmet el bé dintre del període de tres anys des de que la mateixa s'hagi produït.

Exemple:

El senyor Bonet és propietari d'un immoble que fins llavors havia constituït la seva vivenda habitual. Amb data 30 de d'abril de 2009 procedí a l'afectació d'aquest bé a la seva activitat professional.

Donat l'important creixement del despatx professional, el senyor Bonet decideix transmetre, amb data 30 de gener de 2011, l'esmentat immoble i traslladar el seu del despatx a un altre espai més gran.

En aquest cas, l'afectació del bé el mes d'abril de 2009 queda sense efecte donat que la transmissió del bé es produeix abans de transcorreguts tres anys des de la mateixa. Aquesta circumstància determina que la renda obtinguda amb la transmissió del bé rebrà el tractament tributari corresponent a un bé no afecta.

3. MÈTODES DE DETERMINACIÓ DEL RENDIMENT NET DE LES ACTIVITATS ECONÒMIQUES

El procediment per a la quantificació del rendiment net de l'activitat varia segons quin sigui el mètode aplicable per a la determinació de la base

imposable. En l'àmbit de les activitats econòmiques, existeixen **2 mètodes de determinació de la base imposable**:

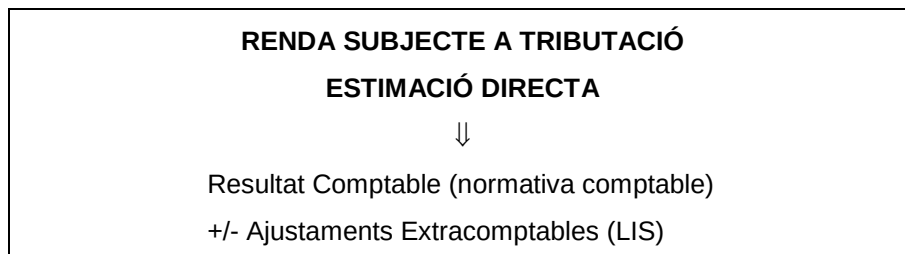
- o **Estimació directa**, aplicable com a règim general, en la seva doble modalitat: **normal i simplificada**.
- o **Estimació objectiva** per signes, índexs i mòduls.

En aquest context cal tenir en compte que hi ha un **incompatibilitat absoluta** entre els règims d'estimació objectiva i d'estimació directa així com entre les dues modalitats, normal i simplificada, del règim d'estimació directa.

3.1. DETERMINACIÓ DEL RENDIMENT NET PER ESTIMACIÓ DIRECTA NORMAL

L'estimació directa normal és un sistema de determinació dels rendiments derivats de l'activitat econòmica del contribuent que té una connexió directa amb els resultats de l'activitat econòmica, això és, amb el benefici o la pèrdua de l'activitat determinat d'acord amb la normativa de l'Impost sobre Societats.

Així, a grans trets, la renda subjecte a tributació en aplicació de l'estimació directa resulta de fer les següents operacions:

- a) **Àmbit d'aplicació:** L'estimació directa normal resulta d'aplicació quan no sigui aplicable cap dels altres règims de determinació dels rendiments o quan sent aplicables, el contribuent hi hagi renunciat.
- b) **Ingressos computables i despeses deduïbles:** Amb caràcter general, la determinació del rendiment net es realitza aplicant les normes de l'Impost sobre Societats, normes que prenen com a punt de partida del càlcul una magnitud comptable, el saldo del compte de pèrdues i guanys, procedint a una correcció o ajustament posterior atenent a diverses variables establertes a la normativa de l'Impost sobre Societats. Cal tenir en compte,

tanmateix, que la LIRPF estableix puntuals regles per al còmput de determinades despeses en el règim d'estimació directa.

- c) **Reducció per obtenció de rendes irregulars:** Una vegada determinat el rendiment net previ per la diferència entre els ingressos computables i les despeses deduïbles, el rendiment net de l'activitat es determinarà per l'aplicació, en el seu cas, d'una reducció del 40% de les rendes generades en un període superior a 2 anys i respecte les rendes reglamentàriament qualificades com a obtingudes de forma notòriament irregular en el temps.

3.2. DETERMINACIÓ DEL RENDIMENT NET PER ESTIMACIÓ DIRECTA SIMPLIFICADA

Com ja hem indicat a l'apartat anterior, l'estimació directa és un sistema de determinació dels rendiments de l'activitat econòmica que té una connexió directa amb els resultats de l'activitat econòmica, això és, amb el benefici o la pèrdua de l'activitat determinat d'acord amb la normativa de l'Impost sobre Societats.

- a) **Àmbit d'aplicació:** L'estimació directa simplificada suposa una reducció de les obligacions comptables i registrals del contribuent, així com una simplificació del càlcul del rendiment net de l'activitat. Per tal que resulti d'aplicació aquest mètode de determinació dels rendiments nets cal que concorrin les següents circumstàncies:

- ✓ L'import net de la xifra de negocis¹ pel conjunt d'activitats desenvolupades pel contribuent no pot superar els 600.000 euros durant l'any immediat anterior;
- ✓ El contribuent no pot determinar el rendiment net de cap de les seves activitats per ell desenvolupades mitjançant l'estimació objectiva ni per la modalitat normal de l'estimació directa;
- ✓ Finalment, no ha d'existir renúncia a aquest mètode². En cas que es renunciï, els rendiments es determinaran mitjançant l'estimació directa normal.

¹ Per **xifra de negocis** s'entén la "suma de les vendes de productes i de les prestacions de serveis corresponents a les activitats ordinàries de l'empresa, menys les bonificacions i demés reduccions sobre vendes, així com l'IVA i altres impostos directament relacionats amb la xifra de negocis" (art. 191 de la Llei de Societats Anònimes).

b) Ingressos computables i despeses deduïbles: El *rendiment net* es determinarà per la diferència entre ingressos computables i despeses deduïbles, aplicant-se les mateixes regles previstes per a l'estimació directa normal.

c) Especialitats: L'estimació directa simplificada es caracteritza per la simplificació en el càlcul de determinades despeses. Concretament:

- ✓ Les **amortitzacions** de l'immobilitzat material es realitza per aplicació d'una taula simplificada d'amortització lineal aprovada pel Ministeri d'Economia i Hisenda;
- ✓ Les quanties deduïbles en concepte de **provisions i despeses de difícil justificació** resultaran d'aplicació en un percentatge únic del 5% del corresponent rendiment.

3.3. DETERMINACIÓ DEL RENDIMENT NET PER ESTIMACIÓ OBJECTIVA

L'estimació objectiva es caracteritza per ser un règim en el que els rendiments nets es determinen a partir d'unes dades objectives i per la seva coordinació amb el règim simplificat de l'IVA. El mètode d'estimació objectiva suposa una important reducció de les obligacions comptables i registrals del contribuent, així com una reducció de les disposicions aplicables per a la determinació del rendiment net de la corresponent activitat econòmica.

a) Àmbit d'aplicació: L'estimació objectiva resultarà aplicable:

- o Quan l'activitat econòmica desenvolupada pel contribuent es trobi recollida entre les activitats determinades anualment pel Ministeri d'Hisenda a la corresponent Ordre Ministerial;
- o Quan l'activitat econòmica desenvolupada pel contribuent no estigui exclosa de l'aplicació d'aquest règim (com pot ser la superació dels límits establerts per a la seva aplicació) o bé quan no es superin determinades magnituds específiques establertes per a cada sector d'activitat (com ara nombre d'empleats o de vehicles);

² Pel que fa a la **renúncia** al sistema d'estimació directa simplificada o bé al mètode d'estimació objectiva, en termes generals aquesta es realitza durant el mes de desembre de l'any anterior al que es vol aplicar mitjançant una declaració censal (model 036). El model previst a aquests efectes és el model 036. Els efectes de la renúncia s'extenen durant un període mínim de tres anys.

- o Quan el contribuent no hagi renunciat a la seva aplicació. En cas que renunciï a la seva aplicació, els rendiments es determinaran mitjançant el mètode d'estimació directa simplificada. En aquest punt cal tenir en compte que la renúncia a l'estimació objectiva també suposa la renúncia al règim simplificat d'IVA.
- o Quan el volum de rendiments íntegres del contribuent, en l'any immediat anterior, no superi els següents imports:
 - ⇒ 450.000 euros anuals pel conjunt de les activitats econòmiques desenvolupades pel contribuent;
 - ⇒ 300.000 euros anuals pel conjunt d'activitats agrícoles, ramaderes i forestals;
- o Quan el volum de compres de béns i serveis, excloses les adquisicions d'immobilitzat, durant l'any anterior, no superi els 300.000 euros anuals.

b) Determinació del rendiment net: el rendiment net de l'activitat, a diferència de l'estimació directa, es calcula aplicant els mòduls establerts pel Ministeri d'Economia i Hisenda en funció de cada tipus d'activitat.

4. REDUCCIONS

A fi i efecte de matisar l'efecte que sobre la progressivitat de l'impost té la incorporació de rendes irregulars a la base imposable del subjecte passiu, el legislador ha establert una **reducció general del 40%** aplicable sobre l'import dels rendiments nets calculats per aplicació del mètode d'estimació dels rendiments corresponents quan es tracti de:

- Rendes amb un **període de generació superior als dos anys** no obtingudes de forma periòdica ni recurrent;

Observació:

Aquesta reducció del 40% no és aplicable als rendiments que, malgrat individualment puguin derivar d'actuacions dutes a terme durant un període superior als dos anys, derivin de l'exercici d'una activitat econòmica que de forma regular o habitual obtingui o generi aquest tipus de rendiments.

Aquest és el cas, per exemple, dels honoraris cobrats per un advocat els quals, malgrat responguin a un cas que ha estat portat durant 5 anys serà qualificat com a rendiment regular i no donarà lloc, per tant, a l'aplicació de la reducció esmentada.

- **Rendes reglamentàriament qualificades com a irregulars.** Entre d'altres, tenen aquesta consideració les subvencions de capital atorgades per a l'adquisició d'elements de l'immobilitzat no amortitzables i les indemnitzacions i ajuts per cessament d'activitat econòmica.

5. OBLIGACIONS FORMALS

Els contribuents de l'IRPF que desenvolupin activitats econòmiques estan obligats a conservar, durant el període de prescripció de l'impost, els justificants i documents que acrediten les operacions, ingressos i despeses derivades de la seva activitat.

Aquestes obligacions varien segons la naturalesa de l'activitat i el règim de determinació de la base imposable utilitzat pel contribuent.

Concretament:

RÈGIM DETERMINACIÓ BASE IMPOSABLE	LLIBRES		OBLIGATORIS	
	Llibre-registre vendes/ingressos	Llibre-registre compres/despeses	Béns inversió	Comptabilitat Codi Comerç
ESTIMACIÓ DIRECTA NORMAL:				
a) Activitat mercantil	No	No	No	Si
b) Activitat no mercantil	Sí	Sí	Sí	No
c) Professionals	Sí	Sí	Sí	No
ESTIMACIÓ DIRECTA SIMPLIFICADA:				
a) Activitat mercantil	Sí	Sí	Sí	No
b) Activitat no mercantil	Sí	Sí	Sí	No
c) Professionals	Sí	Sí	Sí	No
ESTIMACIÓ OBJECTIVA³	No	No	Sí (amortitzacions)	No

³ En el cas de l'estimació objectiva el subjecte queda obligat a conservar les factures emeses, degudament numerades i per dates, les factures i altres justificants rebuts de tercers, així com els justificants dels signes, índexs i mòduls aplicats per a la determinació del rendiment net de l'activitat.

6. PAGAMENTS FRACCIONATS

6.1. OBLIGATS A REALITZAR PAGAMENTS FRACCIONATS

Estan obligats a realitzar pagaments fraccionats els contribuents que exerceixen **activitats empresarials i professionals** qualsevol que sigui el règim de determinació dels seus rendiments (estimació directa, normal o simplificada, o bé estimació objectiva).

Tot i això, **no** existeix l'obligació de realitzar pagaments fraccionats en el cas de **professionals** quan durant l'any anterior al menys el **70% dels ingressos de l'activitat varen ser objecte de retenció o ingrés a compte**.

5.2. IMPORT DEL PAGAMENT FRACCIONAT

La declaració i ingrés dels pagaments fraccionats és **trimestral** i ha de ser realitzada durant els primers 20 dies dels mesos d'abril, juliol i octubre i durant els primers 30 dies del mes de gener.

Els percentatges que s'apliquen per determinar **l'import del pagament fraccionat** varien segons el mètode determinació dels rendiments emprat pel contribuent. En concret:

TIPUS D'ACTIVITAT	PAGAMENT FRACCIONAT
Activitats econòmiques en estimació directa (normal o simplificada)	20%
Activitats econòmiques en estimació objectiva	• Sense personal assalariat ⇒ 2% • Amb 1 persona assalariada ⇒ 3% • Varies persones assalariades ⇒ 4%
Activitats agrícoles, ramaderes, forestals o pesqueres	2%

Per determinar **l'import del pagament fraccionat** cal tenir en compte les següents previsions:

- a) En el cas **d'activitats en règim d'estimació directa, normal o simplificada** (no activitats agrícoles, ramaderes o forestals): L'import del pagament fraccionat resulta d'aplicar el 20% sobre l'import del rendiment net corresponent al període de temps transcorregut entre l'inici de l'any i el

darrer dia del trimestre al que correspon el pagament fraccionat corresponent. D'aquesta quantitat es restaran:

- els pagaments fraccionats corresponents als trimestres anteriors del mateix any;
- quan es tracti d'activitats professionals o de l'activitat econòmica d'arrendament d'immobles urbans, també es restarà l'import de les retencions practicades i ingressos a compte efectuats des de l'inici de l'any fins al final del trimestre al que es refereix el pagament fraccionat.

b) En el cas **d'activitats en estimació objectiva** (no agrícoles, ramaderes o forestals): El pagament fraccionat corresponent a cada trimestre resultarà d'aplicar al rendiment net de l'activitat (el denominat rendiment net per mòduls) els percentatges del 2%, 3% o 4%, en funció del número de persones assalariades de l'activitat.

D'aquest import es restaran, en el cas d'activitats professionals, l'import de les retencions i ingressos a compte efectuats durant el trimestre.

Exemple:

Professional que durant l'any 2011 desenvolupa la seva activitat en estimació directa. Durant l'any 2010 menys del 70% de les rendes obtingudes varen ser objecte de retenció o ingrés a compte.

Trimestre	1r	2n	3r	4rt
<i>Rendiments nets trimestre</i>	900	1000	500	800
<i>Rendiment net acumulat</i>	900	1.900	2.400	3.200
20% rendiment net acumulat (a)	180	380	480	640
<i>Retencions trimestre</i>	120	150	30	100
Retencions acumulades (b)	120	270	300	400
<i>RN acumulat – Retencions acumulades</i>	60	110	180	240
Import pagaments fraccionats	(60-0) 60	(110-60) 50	180-(60+50) 70	240-(60+50+70) 60

IMPOST SOBRE LA RENDA DE LES PERSONES FÍSQUES
RENDIMENTS D'ACTIVITATS ECONÒMIQUES

El senyor Fernández es dedica a la venda de productes de pastisseria. Els ingressos bruts obtinguts durant l'exercici ascendeixen a 72.000 euros i les despeses deduïbles totals són de 30.000 euros.

Té contractats 3 forners i dues persones més per atendre al públic en les següents condicions:

- o Dos forners de 30 i 35 anys. Foren contractats de forma indefinida l'any anterior. La seva jornada és de 1.800 hores anuals i 1.850 hores respectivament.
- o L'altre, de 21 anys, té un contracte d'aprenentatge.
- o L'establiment és atès per dues persones, ambdues de 17 anys.
- o L'establiment està ubicat a un local situat al carrer Major, amb una superfície computable a efectes de l'Impost sobre Activitats Econòmiques de 350 m², dels que 200 m² estan destinats a la fabricació dels productes (tenen un forn de 400 dm²) i els 150 m² restants es destinen a la venda dels mateixos. El valor d'adquisició del forn fou de 18.000 € i el valor d'adquisició del local 72.000 euros (el 25% d'aquest valor correspon al sòl).

Calcular el rendiment net de l'activitat empresarial del senyor Fernández, aplicant el mètode d'estimació objectiva i el mètode d'estimació directa.

DADES ADDICIONALS:

- Mòduls aplicables (epígraf de l'IAE núm. 644.3):

CONCEPTE	UNITAT	MÒDUL APLICABLE
Personal assalariat	Persona	1.014'08
Personal no assalariat	Persona	12.912'15
Superfície local fabricació	m ²	43'46
Superfície local independent	m ²	34'01
Superfície del forn	100 dm ²	522'78

- Els contractes indefinits computen una unitat.
- Els contractats menors de 19 anys només computen el 60%.
- Els contractes d'aprenentatge només computen el 60%.
- Els contractes de 1.800 hores/any computen 1 unitat
- El titular de l'activitat computa 1 unitat.
- Taula d'amortització:

DESCRIPCIÓ	COEFICIENT LINIAL MÀXIM	PERÍODE MÀXIM
Edificis i altres construccions	5%	40 anys
Útils, eines, equips per al tractament de la informació i sistemes i programes informàtics	40%	5 anys
Elements de transport i resta d'immobilitzat material	25%	8 anys
Immobilitzat immaterial	15%	10 anys